Валентина Балаж
Докторська школа імені родини Юхименків,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ІМПЛІКАТУРИ МОВЛЕННЄВОГО СПІЛКУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛАХ

Досліджено імплікатури мовленнєвого спілкування, виокремлені з популярного в Україні новинного блогу STERNENKO. Їхній аналіз засвідчує, що найбільш продуктивним у контексті творення імплікатур є порушення максим кількості та якості принципу кооперації Г. П. Грайса. Використання імплікатур в обраному дискурсі найчастіше зумовлене бажанням урізноманітнити фрагменти повідомлення та іронізувати над обговорюваними подіями.

Ключові слова: *імплікатури мовленнєвого спілкування, принцип кооперації, лінгвістична прагматика, дискурс телеграм-каналів.*

The research analyzes conversational implicatures used in the popular Ukrainian news blog STERNENKO. The analysis of implicatures proves that the violation of maxims of quantity and quality of the principle of cooperation is the most productive in the context of creating implicatures. Implicatures in the selected discourse are used due to the desire to diversify fragments of a message and ironize discussed events.

Key words: *conversational implicatures, cooperative principle, pragmalinguistics, telegram channels discourse.*

Сучасні реалії демонструють тенденцію до збільшення частотності використання новинних телеграм-каналів як популярних засобів інформації. На наш погляд, це пов'язано з тим, що суспільство потребує миттєвого реагування та висвітлювання останніх новин, а традиційні ЗМІ не завжди ладні закрити цю

потребу. Характеристикою новинних телеграм-каналів є те, що їм властива імпліцитність — використання прихованої, вербально або графічно не вираженої інформації. Водночас українським телеграм-каналам властивий персоналізований спосіб подання інформації. Підтвердженням цього є частотне використання авторських неологізмів або виразів, які будуть зрозумілими особам, що перебувають у контексті того чи того повідомлення, — імплікатур. Автори повідомлень вдаються до використання імплікатур із різною метою: наприклад, для того, щоб урізноманітнити новину, виокремити свій стиль, розважити аудиторію чи навіть із метою маніпулювання фактами. Проте аналіз новинних популярних українських телеграм-каналів демонструє, що імплікатури мовленнєвого спілкування найчастіше слугують засобом іронії, адже додають емоційно-експресивного забарвлення фрагментам повідомлень. Зокрема яскравим представником є новинний блог С. Стерненка (STERNENKO).

Насамперед варто зауважити, що виведення поняття імплікатури належить Г. П. Грайсу. Досліджуючи умови успішності спілкування (принцип кооперації), він виокремлює два класи імплікатур. По-перше, конвенційні імплікатури (conventional), успішне декодування яких не є контекстуально зумовленим. По-друге, комунікативні імплікатури, або ж імплікатури мовленнєвого спілкування (conversational), виникнення яких напряму пов'язане з порушенням максим принципу мовленнєвого співробітництва [3, pp. 44–45].

У дослідженні ми розглядатимемо імплікатури мовленнєвого спілкування, адже аналіз новинного блогу С. Стерненка засвідчує їхнє частотне використання. Головною рисою, яка вирізняє імплікатуру, на наш погляд, є невідповідність між тим, що сказано (what is said), і тим, що мається на увазі (what is meant). Загалом форма висловлювання, те, що сказано/написано, звісно, сприяє розумінню слухачем/читачем того, про що йдеться, проте лише цього недостатньо. Слухач/читач повинен також

припустити, що мовець дотримується загальних принципів спілкування (наприклад, переконання, що вони обоє хочуть успішно завершити комунікативний акт — досягти взаєморозуміння) та (що важливо) брати до уваги різні аспекти контексту висловлювання [2, p. 74].

Проаналізувавши дописи новинного блогу С. Стерненка, ми виявили, що тематично найбільшу групи становлять імплікатури на позначення смерті: «*У Запорізькій області колаборант Зубарєв долучився до молодої та перспективної команди Стрємоусова*» (14.11.2022) [4]. У цьому прикладі замість вживання лексеми *померти* автор використовує вислів *долучитися до молодої та перспективної команди Стрємоусова*. Як зазначалося, імплікатури мовленнєвого спілкування виникають унаслідок порушення однієї або кількох максим принципу комунікації. Дослідження демонструє, що більша частина імплікатур на позначення смерті виникає внаслідок недотримання максими кількості, адже замість використання однослівної лексеми автор вживає вислів. Ще один приклад: «*путін нагородив стрємоусова орденом за транспортні заслуги*» (09.11.2022) [4]. Тут окрім порушення максими кількості помічаємо також недотримання максими якості, адже ситуація, про яку йдеться у фрагменті повідомлення, не є правдивою, а наведена з метою висміювання особи-фігуранта. Автор блогу, наводячи цю імплікатуру, передбачає, що читачі зможуть декодувати її завдяки фоновим знанням та перебуванню у контексті подій: ідеться про зрадника України, колаборанта, який (за офіційною версією) помер унаслідок ДТП, проте вважається, що його ліквідували російські спецслужби.

Ще однією популярною темою в новинному блозі С. Стерненка є коментування російських ракетних ударів: «*Голосіївський район Києва, Пушкін впав людям на полуницю. Без руйнувань і потерпілих*» (09.05.2023) [4]; «*У більшості випадків воїни ППО позбивали російську культуру*» (16.02.2023) [4]. У цих двох

прикладах імплікатури виникають унаслідок порушення максими якості, адже автор вдається до використання влучної, на наш погляд, метафори — російської ракети з російською культурою. М. Гольцова зазначає, що метафорична імплікатура виникає тоді, коли порушується максима якості принципу мовленнєвого співробітництва. Тоді відбувається ситуація невідповідності між буквальним/експліцитним змістом висловлювання та того, що закладає адресант. Метафоричну імплікатуру дослідниця кваліфікує «як функціонування нового смислу, відмінного від буквального, зумовленого навмисним порушенням постулату якості принципу кооперації, імпліцитне значення якого інтерпретуємо за допомогою розумових операцій мислення» [1, с. 21].

Отже, аналіз новинного блогу STERNENKO демонструє частотне використання імплікатур мовленнєвого спілкування. Переважно вони виникають унаслідок порушення максим кількості та якості принципу кооперації Г. П. Грайса, що засвідчують наведені приклади. Вживання імплікатур у дискурсі новинних телеграм-каналів є продуктивним способом урізноманітнення фрагментів повідомлення, а також творення іронії, що вважаємо актуальним напрямом для подальших розвідок.

Список використаних джерел

1. Гольцова М. Типологія імплікатур в англійській та українській мовах. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка.* 2017. № 2 (28). С. 18–22.
2. Chapman S. Pragmatics. Bloomsbury Publishing, 2011. 214 p.
3. Grice H. P. Logic and Conversation. *Syntax and semantics*. 1957. Vol. 3. Pp. 41–58.
4. STERNENKO: Telegram. URL: https://t.me/ssternenko (дата звернення: 20.05.2023).